

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes til tidsskriftet@legeforeningen.no

Enkelt og godt om palliativ pleie, omsorg og behandling

Regnard C, Kindlen M

Supportive and palliative care in cancer

An introduction. 193 s, tab, ill. Oxon: Radcliffe Medical Press, 2002. Pris GBP 16
ISBN 1-85775-937-0

Forfatterens intensjon er å gi alle som arbeider med, eller deltar i omsorgen for alvorlig syke og døende kreftpasienter, en felles kunnskapsbase. De henvender seg spesielt til helsearbeidere som er nybegynnere i palliativ pleie, omsorg og behandling, og også til ufaglærte omsorgsgivere.

Boken er inndelt i åtte kapitler, alle med samme pedagogiske oppbygging. Først finnes en innledning som gir faktainformasjon om det aktuelle emnet, deretter et avsnitt som setter informasjonen inn i en praktisk, klinisk sammenheng og til slutt en oppsummering av hovedpoengene. De to første kapitlene omhandler kreft og kreftbehandling. De påfølgende tar for seg de mest sentrale områdene i palliativ pleie, omsorg og behandling: Smerte og symptombehandling, kommunikasjon, den døende pasienten, sorg, tap og åndelig omsorg med vekt på håp og likeverd. En forklarende begreps- og ordliste avslutter boken.

Teksten er lettfattelig med gode tabeller og informative figurer. Det medisinsk-faglige nivået er basalt, og krever lite eller ingen forkunnskaper. Boken kan ikke fungere som en tilfredsstillende lærebok, verken for leger eller sykepleiere, men oppfyller målsettingen om å være en introduksjon til fagfeltet. Referanseliste eller henvisninger til andre kilder for utfyllende informasjon savnes. Innenfor hvert temaområde har imidlertid forfatterne klart å lage en kortfattet fremstilling av sentral viten og essensielle prinsipper. Tross det basale nivået, slås en av tanken at dersom alle helsearbeidere kunne og anvendte bokens lærdom i sitt møte med alvorlig syke og døende, ville dette medføre en generell forbedring av kvaliteten på palliativ behandling. Boken kan derfor være verd å se igjennom for noen hver av oss.

Kapitlet om kommunikasjon er særlig relevant. For helsepersonell med palliativ behandling som virkefelt er den et utgangspunkt for undervisning av fagpersoner og -grupper med mindre erfaring. Den kan også brukes for informasjon

og nødvendig opplæring av pårørende med omsorg for alvorlig syke.

Marit S. Jordhøy

Enhet for kreft og lindrende behandling
Nordlandssykehuset
Bodø

Svært bra, men ufullstendig om diabetes

Skafjeld A, red

Diabetes

Grunnbok for sykepleiere og annet helsepersonell. 183 s, tab, ill. Oslo: Akribes, 2002. Pris NOK 230
ISBN 82-7950-075-8

En bok om diabetes beregnet på helsepersonell, særlig sykepleiere, er det all grunn til å ønske velkommen. Denne boken er beregnet på sykepleiere som arbeider med personer med diabetes, men vil også være til nytte for annet helsepersonell.

Boken har 14 kapitler og 13 forskjellige forfattere, de fleste sykepleiere med lang erfaring innen området. Redaktøren har bidratt med innledning, avslutning og kapitlet om fotsår hos personer med diabetes. Dette, og mange av de andre kapitlene, er små perler som alle interesserte i diabetes vil ha glede og nytte av å lese.

Savner man noe? Ja, vi har nå fått en egen takst ved sykehusenes poliklinikker for såkalt startopplæring ved diabetes. Boken omtaler ikke dette, og det gis lite informasjon om pedagogikken ved kurs og gruppeundervisning. Diabetes-sykepleiere arbeider oftest i såkalte diabetes-team. Jeg savner også et kapittel om dette; om organisering, fordeler og ulemper. Likeledes er boken mangelfull om arbeids- og ansvarsfordeling mellom de forskjellige aktørene i diabetes-behandlingen: de som har diabetes, sykepleier, lege, klinisk ernæringsfysiolog osv.

Boken er meget god, så langt den rekker. I senere utgaver, og det bør det bli, bør man også ta med de temaene som er nevnt ovenfor. Spesialkunnskap om insulin dosering, komplikasjoner osv. står det lite om i denne boken, og det er bra. For å finne det må man gå til de vanlige lærebøkene om diabetes.

Jak Jervell
Oslo

Dypdykk i polycystisk ovarial syndrom

Chang RJ, Heindel JJ, Dunaif A, red

Polycystic ovary syndrome

368 s, tab, ill. New York, NY: Marcel Dekker, 2002. Pris USD 165
ISBN 0-8247-076-X

Polycystisk ovarial syndrom (PCOS) betegner et dårlig avgrenset symptomkompleks bestående av uregelmessige menstruasjoner, fedme og tegn på androgen overvekt i form av hirsutisme eller akne. Ved ultralyd av eggstokkene vil disse oftest ha mer enn ti randstilte mikrocyster som tegn på vedvarende anovulasjon. Det er sagt at «PCOS is to the endocrinologist what pornography is to the judges: we do not know how to define it, but we know it when we see it».

Polycystisk ovarial syndrom affiserer anslagsvis 5 % av alle kvinner i fertil alder og står for ca. 70 % av anovulatorisk betinget infertilitet. Mange av disse kvinnene vil ha insulinresistens og økt risiko for utvikling av type 2-diabetes og kardiovaskulære komplikasjoner senere i livet. Familiær opphopning av disse tilstandene indikerer at syndromets utvikling har en genetisk komponent. Trolig må det også foreligge «miljømessige» faktorer før den genetiske disposisjonen leder til utvikling eller forverring av symptomene ved polycystisk ovarial syndrom. Kombinasjonen av fertilitetsproblemer og de metabolske komplikasjonene gjør at syndromet kan affisere kvinner i alle livets faser og ha betydning for leger i mange spesialiteter.

Denne boken er resultatet av den andre konferansen om temaet ved National Institute of Health. Forfatterne er vesentlig hentet fra USA, men med representanter fra Europa og Australia. Man kan trygt si at de representerer det ypperste av kunnskap vedrørende forskning, undervisning og klinisk erfaring med disse kvinnene.

Boken er delt i åtte kapitler hvor hoveddelen er viet patofysiologi, epidemiologi, genetikk og metabolske faktorer ved polycystisk ovarial syndrom. Disse emnene er utfyllende beskrevet og med en imponerende detaljrikdom som sikkert kan gjøre enkelte kapitler «tunge» å forstå. Derimot fremstår kapitlene om behandling av hirsutisme og særlig infertilitet som meget kortfattede. Dette har selvfølgelig sammenheng med at konferansens hovedsiktemål var å drøfte retning for videre forskning, patofysiologiske mekanismer og hvorledes forhindre

utvikling av symptomer og komplikasjoner. Dersom leseren ønsker et større fokus på behandling, vil jeg anbefale *Polycystic ovary syndrome* av Roy Homburg (1). Med denne kombinasjonen skulle man være godt oppdatert på de ofte vanskelige, men interessante problemer som utredning og behandling av kvinner med PCOS representerer.

Per Olav Dale
Kvinneklivnikken
Rikshospitalet

Litteratur

1. Homburg R, red. *Polycystic ovary syndrome*. London: Martin Dunitz, 2001.

Diabetes og hjertesykdom

Sobel BE, Schneider DJ

Medical management of diabetes and heart disease

293 s, tab, ill. New York, NY: Marcel Dekker, 2002. Pris USD 125
ISBN 0-8247-0745-1

Diabetes mellitus og metabolsk syndrom blir en stadig viktigere risikofaktor for koronar hjertesykdom fordi diabeteshyppigheten øker. Hvorfor det er slik, er ikke helt klart. Endringer i samfunnet, spesielt det at vi beveger oss mindre enn før og alltid

har nok å spise, gir mer overvekt og type 2-diabetes. Befolkningens alderssammensetning endres også, og diabetes er langt vanligere hos eldre, selv om det i dag også er flere som får type 2-diabetes i yngre alder. Det er godt dokumentert at risikoen for koronar hjertesykdom og andre arteriosklerosekomplikasjoner er langt høyere hos dem som har diabetes, nærmest like stor som ikke-diabetikere som har hatt ett infarkt. Denne boken er egnet for leger som er opptatt av dette.

Boken har 16 kapitler som er skrevet av 22 forfattere, alle fra USA. Som nesten alltid i slike bøker er det en god del gjentakelser, og ikke alle kapitlene er like gode. Den er imidlertid oppdatert, og gir en god oversikt over emnet.

Er det noen mangler? Ja, det er det! Den er svært snau når det gjelder behandlingen av akutt infarkt hos mennesker med diabetes, og omtaler omtrent ikke betydningen av normoglykemi i den akutte fasen for prognosen både på kort og lang sikt.

Anbefales til spesielt interesserte – og dem er det antakelig mange av.

Jak Jervell
Oslo

Drikkevannsforvaltning og helse i Europa

Verdens helseorganisasjon

Water and health in Europe

A joint report from the European Environment Agency and the World Health Organization Regional Office for Europe. 222 s, tab, ill. København: WHO, 2002. Pris CHF 50
ISBN 92-890-1360-5

Rapporten er et samarbeidsprosjekt mellom Det europeiske miljøbyrå og Verdens helseorganisasjons regionkontor for Europa. Den har som hensikt å gi en bred oversikt over vannforvaltning og helse i et europeisk perspektiv og belyse hvilke utfordringer de ulike landene står overfor: belastning og forurensning av vannkildene, distribusjon og tilgang på trygt drikkevann, helsemessig betydning av kjemiske og mikrobiologiske forurensninger, dagens regelverk når det gjelder bevaring av vannressurser og drikkevannskvalitet og internasjonale forpliktelser innen vannforvaltning. Rapporten presenterer en rekke eksempler på tiltak de ulike landene har iverksatt for å forbedre vannkvaliteten og spare vannressursene.

Mye av grunnlagsmaterialet er samlet inn ved hjelp av spørreskjema sendt til relevante myndigheter i de ulike landene. Presentasjonen bærer imidlertid preg av at spørsmålene er blitt tolket forskjellig i de ulike landene. I tillegg vil ulike systemer for innsamling av data på nasjonalt nivå føre til at man enkelte ganger kan få et feilaktig bilde av situasjonen.

Kapitlet om helse er dårlig strukturert, figurer og tekst er ikke alltid i overensstemmelse, og sammenstillingen av sykdomsdata er mangelfull. Av og til bærer kapitlet mer preg av å være en skoleoppgave enn en rapport skrevet av anerkjente organisasjoner. Som en kuriositet vil jeg nevne at stupeulykker er omtalt som ett av de vannrelaterte helseproblemene, mens legionellose er helt utelatt.

Intensjonen med rapporten er god. For å forstå vannproblematikken er det viktig at den settes i en bredere sammenheng, og at de ulike problemene (vannmangel, infeksjonssykdommer, forurensning etc.) ikke sees isolert. Det er viktig med en påminnelse om at vannproblemer ikke bare er et problem i den fattigere delen av verden, men også fortsatt har stor betydning i Europa.

Det er synd at forfatterne ikke har tatt seg bedre tid til å redigere innholdet, kvalitetssikre det innsendte datamaterialet og sette seg bedre inn i datamaterialets begrensninger og muligheter, slik at utbyttet for leserne hadde blitt bedre.

Karin Nygård
Avdeling for infeksjonsovervåking
Nasjonalt folkehelseinstitutt

Å skrive sitt fag – jordmoryrkets egenart

Blåka G,

Grunnlagstenkning i et kvinnefag

Teori, empiri og metode. 200 s. Bergen: Fagbokforlaget, 2002. Pris NOK 259
ISBN 82-7674-311-0

I denne boken vil forfatteren, som er jordmor, synliggjøre tenkningsgrunnlaget i faget sitt. Hennes tilnærming er en idéhistorisk og sosialhistorisk gjennomgang av hvordan fagets egenart er blitt forstått, organisert og undervist fra 1880-tallet og frem til i dag. Gunhild Blåka tar et klart verdipunkt i spørsmålet om hvordan den jordmorfaglige kunnskapen best kan forankres: Fødselen er en eksistensiell begivenhet for mor og barn som fordrer levende og sanselig kunnskap av fødselshjelperen. Et fenomenologisk perspektiv gir mulighet for å forstå livet slik det faktisk blir levd, sett fra en deltakende og engasjert posisjon. Dette gir god mening for en leser som deler forfatterens skepsis til det biomedisinske hegemoni i forståelsen av helse og sykdom.

Samtidig blir dette dessverre også bokens svakhet, fordi det fenomenologiske ståsted fremstilles så inderlig og nærmest livssynsaktig, med medisinenes naturvitenskapelige sider som et ensidig og udiskutabelt fiendebilde. Likevel er dette en viktig bok. Fagets tidstypiske selvutforminger beskrives meget presist i form av idealtyper, som illustrerer samspillet mellom faget og samfunnet i konstruksjonen av den kjønnete kroppen. Forfatteren tegner et overbevisende bilde av helsefagene som leverandør av kulturelle premisser i samspill med de sosiale strukturene.

Som allmennmedisiner leser jeg denne boken med en viss beundring og misunnelse – når man vil håpe at noen vil påta seg en tilsvarende fordykning i erkjennelsesgrunnlaget for vårt eget fag? Ambisjoner av den typen som denne boken bygger på, er viktige bidrag til synliggjøring, debatt og utvikling av de verdier som fagutøvelsen bygger på.

Til slutt noen kosmetiske detaljer: Forlaget kunne gjerne sørget for språklig bearbeiding og innstramming av teksten, som stykkevis blir omstendelig og preget av gjentakelser. Referanselisten skjemmes av en rekke feilstavede navn. Les boken likevel, først og fremst som en inspirasjon til faglig selvrefleksjon!

Kirsti Malterud
Seksjon for allmennmedisin
Universitetet i Bergen